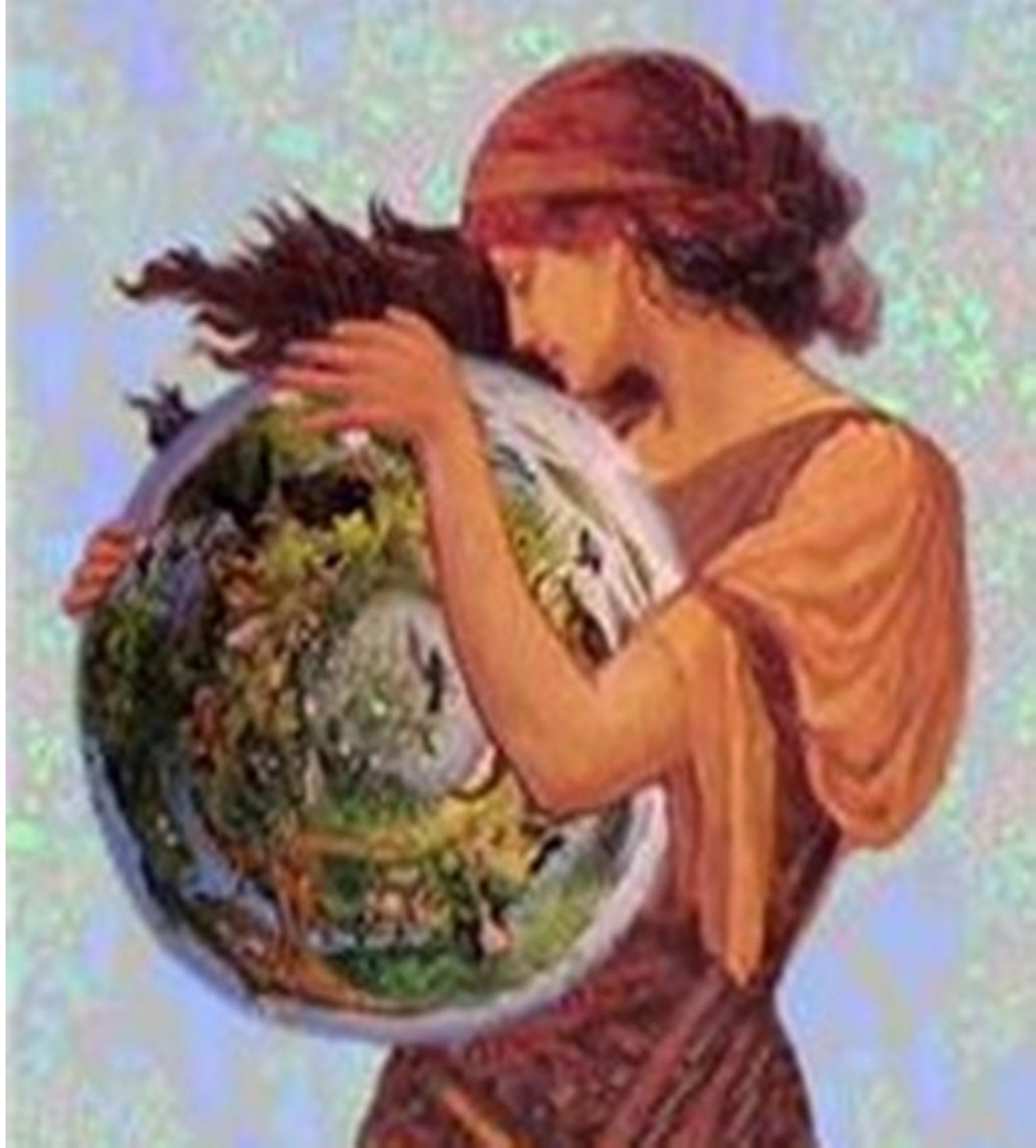

FELSEFE

2. ÜNİTE: BİLGİ FELSEFESİ (EPİSTEMOLOJİ)

EPİSTEMOLOJİ

EPİSTEMOLOJİ

Delfi kâhini "Kimse Sokrates'ten daha bilgili değildir." dediğinde Sokrates bunu, bilgeliğinin zavalıca olduğunu bilenler arasında en bilge kişi olduğu şeklinde yorumladı.

O, bildiğim tek doğru şey, hiç bir şey bilmediğimdir diyordu.

İnsanı günahkâr yapanın bilgi yoksunluğu olduğunu ileri sürdü. Bilen kişi günah işlemezdi. Ona göre bilgelik erdem, kötülüğün başlıca nedeni ise cehaletti. Bu, Hristiyanlığınkinden çok farklı bir etik anlayışıydı.

EPİSTEMOLOJİ

(ÖSS-2006)

Kopernik kuramı, Dünya'nın gerçekte nasıl olabileceğinin bir tasviri gibi ele alınmalıdır. Bu kuram, Dünya'nın gerçekten Güneş'in etrafında döndüğünü öne sürmez. Daha çok, bir gözlenebilir gezegen sisteminin diğer sistemlerle bağlantısını kurmayı mümkün kılan tahmin cihazıdır. Eğer gözlenebilir sistem, Güneş merkezdeymiş gibi ele alınırsa tahminler kolaylaşır.

Parçadaki yoruma göre, kuramda aşağıdaki özelliklerden hangisinin bulunması zorunlu değildir?

- A) Gerçeği açıkladığını iddia etmesi
- B) Ön deyide bulunmaya olanak sağlaması
- C) Gözlemlere dayanması
- D) Açıklama yapmada yardımcı olması
- E) Bilgilerin tutarlı olması

EPİSTEMOLOJİ

(ÖSS-2006)

Kopernik kuramı, Dünya'nın gerçekte nasıl olabileceğinin bir tasviri gibi ele alınmalıdır. Bu kuram, Dünya'nın gerçekten Güneş'in etrafında döndüğünü öne sürmez. Daha çok, bir gözlenebilir gezegen sisteminin diğer sistemlerle bağlantısını kurmayı mümkün kılan tahmin cihazıdır. Eğer gözlenebilir sistem, Güneş merkezdeymiş gibi ele alınırsa tahminler kolaylaşır.

Parçadaki yoruma göre, kuramda aşağıdaki özelliklerden hangisinin bulunması zorunlu değildir?

- A) Gerçeği açıkladığını iddia etmesi
- B) Ön deyide bulunmaya olanak sağlaması
- C) Gözlemlere dayanması
- D) Açıklama yapmada yardımcı olması
- E) Bilgilerin tutarlı olması

EPİSTEMOLOJİ

KONULAR

- A.BİLGİ NEDİR?
- B.BİLGİ TÜRLERİ
- C.DOĞRULUK VE GERÇEKLİK
- D.Ç. BİLGİNİN DOĞRULUK ÖLÇÜTLERİ
- E.FELSEFENİN BİLGİYE BAKIŞI
- F.BİLGİ FELSEFESİNİN PROBLEMLERİ
- G.DOĞRU BİLGİ MÜMKÜN MÜDÜR?
- H.BİLGİNİN KAYNAĞI KONUSUNDAKİ FARKLI YAKLAŞIMLAR
- A.BİLGİNİN İNSAN YAŞAMINDAKİ ÖNEMİ

Aldatmaya ve aldanmaya en elverişli şeyler, bilmediğimiz şeylerdir. İnsan, en az bildiği şeye en çok inanır.

Montaigne

EPİSTEMOLOJİ

- Epistemoloji, Yunanca
  - bilgi anlamına gelen ***episteme*** ve
  - bilim, açıklama anlamına gelen ***logos***
- sözcüklerinin birleşmesinden oluşan bir terimdir. Bu felsefe dalı, ***insan bilgisinin imkânını, kaynağını, sınırlarını ve ölçütlerini araştırır.***

EPİSTEMOLOJİ

A.BİLGİ NEDİR

- **Suje**, özne, bilen, insan, bilgi arama etkinliğinde bulunan.
- **Obje**, nesne, bilgi edinme sürecinde yararlanılan kaynak.
- **Bilgi**, suje ile obje arasındaki etkileşimden kaynaklanan ürün, şey.

EPİSTEMOLOJİ

A.BİLGİ NEDİR

(ÖSS-2005)

Gören öznenin kendisi de görülebilirlik alanındadır.

Bu cümleden çıkan sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

- A) Öznenin de nesne olabileceği
- B) Ancak nesnenin nesne olabileceği
- C) Doğru bilginin olabileceği
- D) Gerçeğe ulaşılabilceği
- E) Nesneden uzaklaşılabilceği

EPİSTEMOLOJİ

A.BİLGİ NEDİR

(ÖSS-2005)

Gören öznenin kendisi de görülebilirlik alanındadır.

Bu cümleden çıkan sonuç aşağıdakilerden hangisidir?

A) Öznenin de nesne olabileceği

B) Ancak nesnenin nesne olabileceği

C) Doğru bilginin olabileceği

D) Gerçeğe ulaşılabilmesi

E) Nesneden uzaklaşılabilmesi

EPİSTEMOLOJİ

A.BİLGİ NEDİR

Bilgi Aktları

- ❖ Algı aktı
- ❖ Düşünme aktı
- ❖ Anlama aktı
- ❖ Açıklama aktı
- ❖ İnanç aktı
- ❖ Hayal etme aktı
- ❖ Çağrışım aktı

Algı Aktı: Dış dünyayı algılamamızı sağlar. Onunla çevremizi tanır ve çevremizdekilere yöneliriz.

Düşünme Aktı: Algı atkından gelen bilgiler duyuların bilgisiyle sınırlıyken düşünme aktı hem bu bilgileri hem de sayılar, kavramlar, geometrik şekiller gibi soyut kavramları da bilmemize olanak sağlar.

Anlama Aktı: Bu akt sayesinde özne, gerçekleşen bir durumun, bir olayın, bir niyetin, bir sevincin, bir üzüntünün neden yapıldığını kavramasıdır. Örneğin “Gözlerinden çok mutlu olduğunu anlıyorum.” İfadesinde olduğu gibi.

Açıklama Aktı: Öznenin nesne hakkında edindiği bilgileri gerekçeleriyle, dayanaklarıyla, neden ve niçinleriyle adım adım anlaşılmasını sağlar. Örneğin “Taşın nasıl düştüğünü kavramak.” açıklama yoluyla edinilen bir bilgidir.

EPİSTEMOLOJİ

B.BİLGİ TÜRLERİ

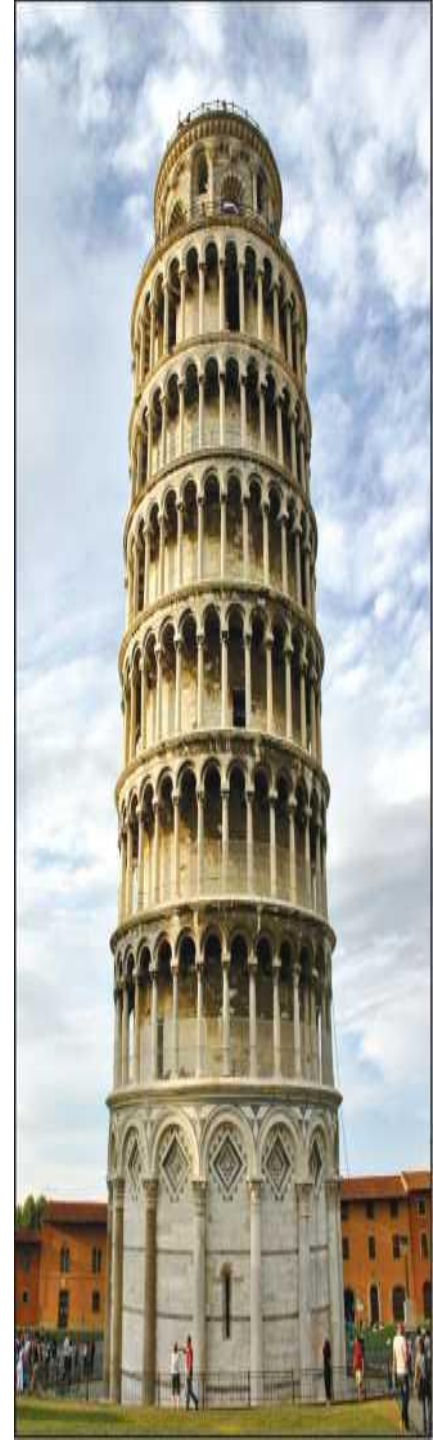

1. Empirik bilgi
2. Dini bilgi
3. Teknik bilgi
4. Sanat bilgisi
5. Bilimsel bilgi
6. Felsefe bilgisi

EPİSTEMOLOJİ

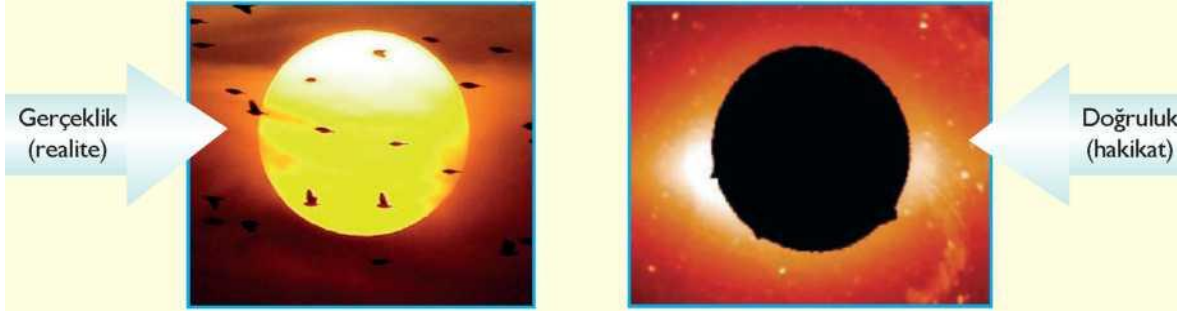
C. TEMEL KAVRAMLAR

“Orta Çağda **Aristoteles**’in görüşleri yalnızca felsefi konularda değil, bilimsel konularda da büyük saygıyla karşılanıyordu. Aristoteles yere, ağır cisimlerin hafif olanlardan daha hızlı düştüğünü ileri sürmüştü. Bu görüş, yaklaşık iki bin yıl boyunca itirazsız kabul edilmişti. Ta ki Galilei’ye kadar. **Galilei**, farklı ağırlıktaki cisimleri, Pisa’daki eğri kulenin tepesinden yere bırakarak bu görüşün yanlışlığını kanıtladı.”

EPİSTEMOLOJİ

C. TEMEL KAVRAMLAR

• **Gerçek (realite)**, herhangi bir iddianın konusu olan şeydir ve nesnel dünyada bulunur.

• **Örneğin** “dünya”, “denizler”, “dağlar”, “yerlerin buzlanması” birer gerçektir. “Gerçek”, bir olgudur ve doğru ya da yanlış olamaz.

• **Doğruluk (hakikat)**, bilginin bir özelliğidir. Doğruluk, gerçeklik gibi objeye özgü bir özellik değildir. Sadece süjenin objeye ilişkin ileri sürdüğü bilginin doğruluğu söz konusudur.

• **Örneğin** Dünya geoid şeklindedir.

• Bilimde bilgilerin doğruluğunu, felsefede ise bilgilerin tutarlılığını kanıtlamak için baş vurulan ortak bir yol da **temellendirmedir**.

EPİSTEMOLOJİ

C. TEMEL KAVRAMLAR

(ÖSS-2005)

Arabamın motoru çalışmıyor. Tamirciye gösterip “Karbüratörde ne var?” diye sorduğumda, “Hiç.” diyor. Bunun bir önerme olduğunu kabul edersek, bu önerme doğru olabilir mi? Elbette doğru olabilir. Ama bir önerme doğruysa gerçekliğin de onun söylediği gibi olması gerekir. Doğruluğun tanımı bu. Öyleyse karbüratörde bir hiç olması gerekir.

Bu parçaya göre, doğru önermede bulunması gereken özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İfadesinin kısa ve basit olması
- B) Yanlış yoruma kapalı olması
- C) Akla uygun olması
- D) Gerçeğe uygun olması
- E) Duruma göre değişebilmesi

EPİSTEMOLOJİ

C. TEMEL KAVRAMLAR

(ÖSS-2005)

Arabamın motoru çalışmıyor. Tamirciye gösterip “Karbüratörde ne var?” diye sorduğumda, “Hiç.” diyor. Bunun bir önerme olduğunu kabul edersek, bu önerme doğru olabilir mi? Elbette doğru olabilir. Ama bir önerme doğruysa gerçekliğin de onun söylediği gibi olması gerekir. Doğruluğun tanımı bu. Öyleyse karbüratörde bir hiç olması gerekir.

Bu parçaya göre, doğru önermede bulunması gereken özellik aşağıdakilerden hangisidir?

- A) İfadesinin kısa ve basit olması
- B) Yanlış yoruma kapalı olması
- C) Akla uygun olması
- D) Gerçeğe uygun olması
- E) Duruma göre değişebilmesi

EPİSTEMOLOJİ

Ç. BİLGİNİN DOĞRULUK ÖLÇÜTLERİ

• Doğru bilginin ölçütlerinin neler olduğu, bilgi felsefesinin konusudur. Bu sorun, sadece bilim ve felsefe açısından değil, gündelik yaşamda da önem taşır. Felsefe tarihi boyunca, “Doğru bilginin ölçütü nedir?” sorusuna çeşitli cevaplar verilmiştir. Bunların başlıcaları **uygunluk, tutarlılık, tümel uzlaşım, apaçıklık, yararlılık** gibi ölçütlerdir.

1.Uygunluk: Bazı düşünörlere göre doğruluk, düşünöcemizin geröekle uyuşmasından ibarettir. Eğer bir nesne hakkında oluşturduğumuz görüş, nesnenin kendisine uyuyorsa doğru, uymuyorsa yanlıştır. (AYNA...)

2.Tutarlılık: Bazı düşünörlere göre doğru bilginin ölçütü, zihindeki tasarımın kendisinden önce gelen bir tasarıma uygun olmasıdır. Burada bilgi ile nesne arasında bir uyuşma değil de bir bilgi ile başka bilgi arasında uyuşma söz konusu olduğundan bu kurama tutarlılık kuramı denilmiştir.

3.Tümel uzlaşımöılık: Bazı düşünörlere göre dünyayı anlama ve betimleme tarzımız, içinde bulunduğumuz költür tarafından benimsenen uzlaşımaya bağılıdır. Bir tek geröekliğe ilişkin olarak birçok uzlaşım olabilir. Bunlardan bazıları diğlerlerinden daha yararlı, basit, uygun ve daha çok olayı açıklıyor olabilir. Böyle uzlaşımilar yasa hâlini alır. Bu görüş tümel uzlaşımöılık diye adlandırılır. Tümel uzlaşımöılık, dünyada gördüğümüz düzenin zihnimizin dünyayı nasıl gördüğüne bağılı olduğunu ileri sürer.

4.Apaçıklık: İnsan zihni, bazı doğruları sezgiyle apaçık olarak kavrar ve bunlardan hareket edip düzenli şekilde ilerleyerek tümdengelimle henüz bilmediğı başka doğruları türetir. Apaçıklık bilginin çelişkili ve bulanık olmamasını, hiçbir kuşku uyandırmamasını gerektirir. (Hangi dişin ağırdığını bilmek)

5.Yararlılık: Eğer bilgi günlük yaşamda yararlıysa doğrudur.

EPİSTEMOLOJİ

E.BİLGİ FELSEFESİNİN

PROBLEMLERİ

- a.Bilginin imkânı
- b.Bilginin değeri
- c.Bilginin kaynağı
- d.Bilginin ölçütleri

- ..... ile ilgili olan problemler: “Genel geçerliliği olan doğru bilgi mümkün müdür?”, “İnsan hakikate erişebilir, doğru bilgi elde edebilir mi?”
- ..... ile ilgili olan problemler: “Bilgi nasıl meydana geliyor?”, “Bilgiyi meydana getiren etkenler nelerdir?”, “Bilginin kaynağı nedir?”, “Bilgi doğrudan doğruya aklın ürünü müdür?”, “Süje-obje bağlantısı ne aracılığıyla kurulabilir?”, “Bilginin elde edilmesinde, tek bir bilgi aktı yeterli olabilir mi?”, “Bilgilerimizin kaynağı sezgi olabilir mi?”
- ..... ile ilgili olan problemler: “İnsan neyi, ne kadar bilebilir?”, “İnsan bilgisi sınırlı mı yoksa sınırsız mıdır?”, “Bilginin insan hayatındaki önemi nedir?”, “Kesin bilgiye ulaşmak için belli bir yöntem var mıdır?”
- ..... ile ilgili olan problemler: “Doğru nedir?”, “Hakikat nedir?”, “Hakikat tek ve mutlak mıdır?”, “Doğru bilginin ölçütleri nelerdir?”, “Genel geçer doğru bilgi var mıdır?”, “Bilgi, objeleri doğru olarak yansıtır mı?”

EPİSTEMOLOJİ

E.BİLGİ FELSEFESİNİN

PROBLEMLERİ

(2012-YGS)

İpten yapılmış bir salıncağın üstünde sallanırken ipleri kesersem ne olur deyip denemeye kalkmayız. Çünkü bunu yaptığımızda yere düşeceğimizi biliriz. Daha önce bunu yapan başka birini görmesek hatta yer çekimi kanunundan haberdar olmasak bile düşeceğimizi biliriz. Çünkü düşen birçok nesne görmüşüzdür, düşmeyle ilgili birçok yaşantımız olmuştur.

Bu parça bilgi kuramının temel sorularından hangisini tartışmaktadır?

- A) Doğru bilgi mümkün müdür?
- B) Bilginin kaynağı nedir?
- C) Doğru ile gerçek aynı mıdır?
- D) Doğru bilginin ölçütü nedir?
- E) Bilgi özneye mi süjeye mi bağlıdır?

EPİSTEMOLOJİ

E.BİLGİ FELSEFESİNİN

PROBLEMLERİ

(2012-YGS)

İpten yapılmış bir salıncağın üstünde sallanırken ipleri kesersem ne olur deyip denemeye kalkmayız. Çünkü bunu yaptığımızda yere düşeceğimizi biliriz. Daha önce bunu yapan başka birini görmesek hatta yer çekimi kanunundan haberdar olmasak bile düşeceğimizi biliriz. Çünkü düşen birçok nesne görmüşüzdür, düşmeyle ilgili birçok yaşantımız olmuştur.

Bu parça bilgi kuramının temel sorularından hangisini tartışmaktadır?

A) Doğru bilgi mümkün müdür?

B) Bilginin kaynağı nedir?

C) Doğru ile gerçek aynı mıdır?

D) Doğru bilginin ölçütü nedir?

E) Bilgi özneye mi süjeye mi bağlıdır?

EPİSTEMOLOJİ E.BİLGİ FELSEFESİNİN PROBLEMLERİ

(ÖSS-2009)

Bilgiler yalnızca var olma mücadelesinde kullandığımız araçlar olduğundan, doğru olmaları için uymaları gereken nesnel gerçeklik diye bir şey yoktur.

Bu parça “bilgi kuramı”nın hangi temel sorusuna yanıt niteliğindedir?

- A) Doğru bilginin ölçütü nedir?
- B) Duyu bilgisine güvenilir mi?
- C) Akıl her şeyi bilebilir mi?
- D) Neyi bilebiliriz?
- E) Bilgi doğuştan mıdır?

EPİSTEMOLOJİ E.BİLGİ FELSEFESİNİN PROBLEMLERİ

(ÖSS-2009)

Bilgiler yalnızca var olma mücadelesinde kullandığımız araçlar olduğundan, doğru olmaları için uymaları gereken nesnel gerçeklik diye bir şey yoktur.

Bu parça “bilgi kuramı”nın hangi temel sorusuna yanıt niteliğindedir?

- A) Doğru bilginin ölçütü nedir?
- B) Duyu bilgisine güvenilir mi?
- C) Akıl her şeyi bilebilir mi?
- D) Neyi bilebiliriz?
- E) Bilgi doğuştan mıdır?

EPISTEMOLOJİ

F.DOĞRU BİLGİ MÜMKÜN MÜDÜR?

İnsan bilgisi, gücünün ölçüsüdür. İkisinin de amacı birdir. Nedeni bilmezsek sonucu elde edemeyiz. Tanrı evrende nerede ise ruh ve güç de insanın içinde aynı yerdedir. Seneca

•DOGMATİZM VE SEPTİSİZM

- “İnsan, varlığı tam ve doğru olarak bilir. Bu bilgi doğru, kesin bir bilgidir.” diyen görüş, dogmatizm adını alır. İnsanın doğru bilgi sahibi olamayacağını savunan görüş ise kuşkuculuk (septisizm)tur.

•BİLGİ (EPISTEME) VE SANI (DOXA)

- “Adamlardan birinin gözleri görmez ve yolda yürürken yolun çatallaştığı noktaya gelir. Gideceği yöne doğru giden patikaya tesadüfen girer. Diğeri, hangi patikanın kendisini gideceği yere götüreceğini gerçekten görür. Birinci adamınki sonradan doğru olduğu ortaya çıkacak olan salt sanıdır. Diğerininki ise bilgi.”

Platon

PARMENİDES

$$A - \frac{d}{8} - \frac{d}{4} - \frac{d}{2} - \dots - d$$

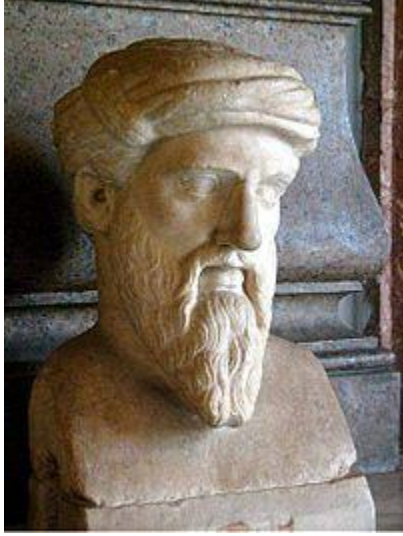
akıl	varlık	değişmezlik	birlik
duyular	yokluk	değişim	çokluk

(Kaynak: Felsefe Tarihi, C. Skirbekk; N. Gilje, s. 31)

Zenon (MÖ 490 - 430), öğretmeni Parmenides'in görüşlerini savunmuştur. Yer kaplama, büyüklük, hareket ve mekânın olmadığını ileri sürmüş, bu konuda çeşitli kanıtlar ortaya koymuştur. Bunlar, paradoks adını alan bazı mantık oyunlarını içerir. Paradoks, sezgisel olarak doğru kabul edilmiş önermelerden, tümdengelim yoluyla doğru olamayan ya da temel inançlara aykırı olan sonuçlar çıkarma durumudur.

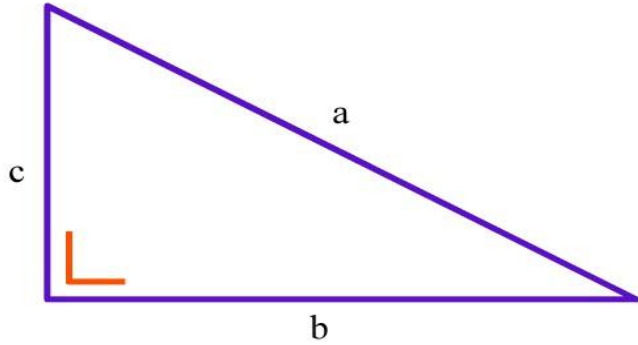
Zenon, kanıtlarıyla çevremizdeki dünyanın bir yanılsamalar alanı olduğunu göstermek istemiştir. Ona göre hareketsiz, mutlak, değişmeyen, ölümsüz bir varlık vardır. Bu varlık duyularla değil, sadece akılla bilinebilir.

PYTHAGORAS

sayılar (matematik)	kesin bilgi	gerçek (var) olan	kalıcılık
duyum	kesin olmayan bilgi	gerçek olmayan	değişebilirlik

(Kaynak: Felsefe Tarihi, G. Skırbek, N. Gilte.)

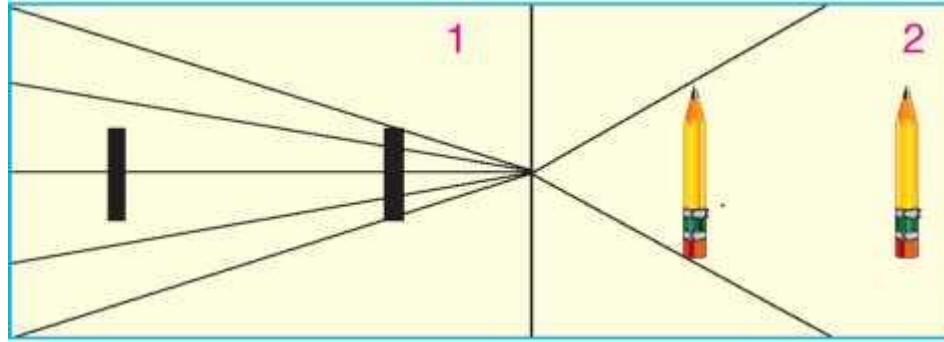

Pythagorean Theroem

$$a^2 = b^2 + c^2$$

EPİSTEMOLOJİ

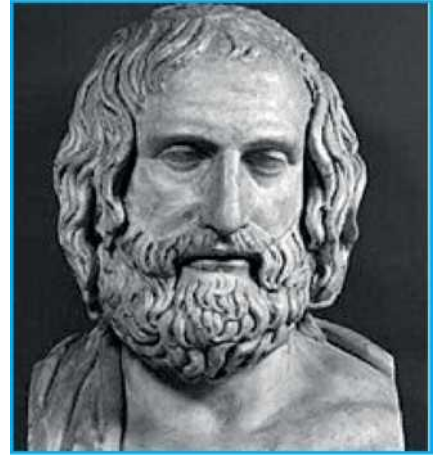
F.DOĞRU BİLGİ MÜMKÜN MÜDÜR?

SOFİSTLER

•PROTAGORAS:

- “İNSAN HER ŞEYİN ÖLÇÜSÜDÜR”
- “ÜŞÜYENE GÖRE RÜZGAR SOĞUK, ÜŞÜMEYENE GÖRE SOĞUK DEĞİL.”
- İNSAN
- RÖLATİVİZE / GÖRECELİLİK

2010-YGS

•2010-YGS

Vadinin dibindeki kişi, orada kıvrılıp giden dereyi zirvedeyken baktığı gibi görmez. Dağın tepesindeyken de ne puslu derinlikleri ne de kendi bulunduğı yeri derenin yanında olduğı zamandaki gibi görebilir.

Bu parça aşağıdaki yargılardan hangisine örnek oluşturur?

- A) Bilgi kişiden kişiye değışir.
- B) Evrensel bilgiden söz edilemez.
- C) Bilgi bakış açılarına göre farklılaşır.
- D) Doğru bilgi, konusuna uygun olan bilgidir.
- E) Sezgilerimiz, kişisel bilgilerin doğru olmayacağını gösterir.

2010-YGS

•2010-YGS

Vadinin dibindeki kişi, orada kıvrılıp giden dereyi zirvedeyken baktığı gibi görmez. Dağın tepesindeyken de ne puslu derinlikleri ne de kendi bulunduğu yeri derenin yanında olduğu zamandaki gibi görebilir.

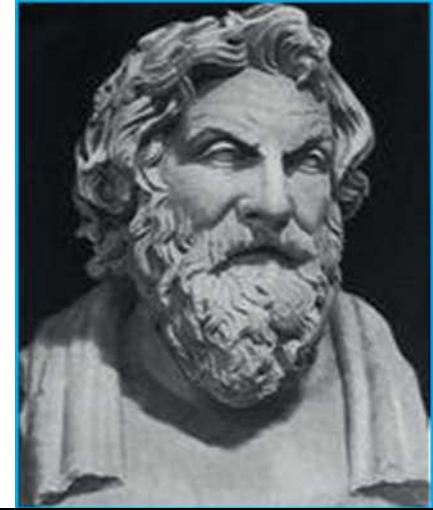
Bu parça aşağıdaki yargılardan hangisine örnek oluşturur?

- A) Bilgi kişiden kişiye değişir.
- B) Evrensel bilgiden söz edilemez.
- C) Bilgi bakış açılarına göre farklılaşır.
- D) Doğru bilgi, konusuna uygun olan bilgidir.
- E) Sezgilerimiz, kişisel bilgilerin doğru olmayacağını gösterir.

SOFİSTLER

- GORGIAS:**

- 1. HİÇBİR ŞEY VAR DEĞİLDİR.
- 2. BİR ŞEY VAR OLSAYDI BİLE BİLİNEMEZDİ.
- 3. BİR ŞEY VAR OLSA, BİLİNSEBİLE BAŞKAŞINA ANLATILAMAZ.
- NİHİLİZM / HİÇÇİLİK

SEPTİSİZM

- **PYRRHON:**

- Benim, galiba Timon?
- Fil=ı aslan =ı tavşan nesnelere ilişkin duyularımız her zaman aynı değildir.
- Nesnelere ilişkin bilgilerimiz ne doğru ne yanlıştır. Öyle ise yargıdan kaçınmak ruh sukunetine (epoke) götürür.

- **TİMON:**

- Duyumlara ve akla güvenmez.
- Nesneler kavranamaz. Yargıdan kaçınmak bizi mutluluğa, ataraxia (sarsılmazlık) kazandırır.
- Akademi şüpheciliği: **Arkesilos, Karneades:** bilgiye güvensizlik
- Sistematik şüphe: **Ainesidemos, Emprikus:** duyuma güvensizlik
- Metodik şüphe: **Descartes** (kuşku araçtır)

SEPTİSİZM (YGS-2010)

Bir akşam yürüyüşü sırasında önümde iki araç birbirine çarptı. Sürücüler yaralı ve baygındı. Etrafta benden başka kimse yoktu. İlk yardım ekiplerini arayıp gelmelerini beklerken yaralılara başka nasıl yardım edebileceğimi düşündüm. Yardıma ihtiyaçları vardı ama yardım ederken zarar verebilirdim. Bir eylemin diğerinden daha akıllıca olduğundan emin olmak için asla yeterince bilgiye sahip olamayacağımı düşünerek eylemsiz kaldım.

Bu parça aşağıdaki özgün görüşlerden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Pyrrhon'un kuşkuculuğuyla
- B) Kant'ın ahlaki emir anlayışıyla
- C) John Dewey'nin yararcılığı esas alan görüşüyle
- D) Thomas Hobbes'un bencilik görüşüyle
- E) Jeremy Bentham'ın hazzı temel alan yararcı anlayışıyla

SEPTİSİZM

(YGS-2010)

Bir akşam yürüyüşü sırasında önümde iki araç birbirine çarptı. Sürücüler yaralı ve baygındı. Etrafta benden başka kimse yoktu. İlk yardım ekiplerini arayıp gelmelerini beklerken yaralılara başka nasıl yardım edebileceğimi düşündüm. Yardıma ihtiyaçları vardı ama yardım ederken zarar verebilirdim. Bir eylemin diğerinden daha akıllıca olduğundan emin olmak için asla yeterince bilgiye sahip olamayacağımı düşünerek eylemsiz kaldım.

Bu parça aşağıdaki özgün görüşlerden hangisiyle ilişkilendirilebilir?

- A) Pyrrhon'un kuşkuculuğuyla
- B) Kant'ın ahlaki emir anlayışıyla
- C) John Dewey'nin yararcılığı esas alan görüşüyle
- D) Thomas Hobbes'un bencilik görüşüyle
- E) Jeremy Bentham'ın hazzı temel alan yararcı anlayışıyla

DOGMATİZM

DOĞRU BİLGİ MÜMKÜNDÜR

1.RASYONALİZM (AKILCILIK)

- DOĞRU BİLGİYE AKIL İLE ULAŞILIR.
- EPİSTEME DOĞUŞTAN VARDIR.
- METODU: MATEMATİK ve MANTIK (TÜMDENGELİM)

SOCRATES

"Kendini Bil"

Atina uyuşuk bir attır, ben de onu rahatsız etmeye gelen at sineğiyim.

- İLK SİSTEMLİ RASYONALİST FİLOZOFTUR.
- ETHİK (AHLAK FELSEFESİNİN) KURUCUSUDUR.
- BİLGİLER DOĞUŞTA ZİHNİMİZDE VARDIR, SONRADAN HATIRLATILIR. (anesmia)
- EBE .ÇOCUK
- BİLGİ KÖTÜLÜK İLİŞKİSİ
- DİYALEKTİK METODUN AŞAMALARI:**
- İRONİ (alay)
- MAİOTİK (hatırlatma, doğurtma)

SOCRATES

(ÖSS-1999)

Sokrates, konuşmalarında, kendisinin hiçbir şey bilmediği gerekçesiyle, karşısındaki kişiye sorular yöneltir. Bu sorular ve onlara aldığı cevaplarla, önce, o kişinin ortaya koyduğu düşüncenin üstünlüğünü, temelsizliğini, gösterir. Sorularına devam ederek, konuştuğu kişinin doğru düşünceye ulaşmasına yardımcı olur. Kendi deyişiyle "ruhta uyku halinde bulunan düşünceleri doğurtmaya" uğraşır.

Sokrates'in bu yaklaşımının temelinde aşağıdaki görüşlerden hangisi vardır?

- A) Bilgiye, o konuda uzman kişilerin görüşleri alınarak ulaşılır.
- B) Bilgi, karşıt görüşlerin uzlaştırılmasıyla oluşur.
- C) Saklı olan doğrular, insanın sorgulama yoluyla düşündürülmesi sonucu ortaya çıkarılabilir.
- D) Apaçık olmayan gerçeklere, erdemli kişiler gibi, erdemsiz kişiler de ulaşabilir.
- E) Doğrular, duyularımızın ve aklımızın kavrayabilme gücüyle sınırlıdır.

SOCRATES

(ÖSS-1999)

Sokrates, konuşmalarında, kendisinin hiçbir şey bilmediği gerekçesiyle, karşısındaki kişiye sorular yöneltir. Bu sorular ve onlara aldığı cevaplarla, önce, o kişinin ortaya koyduğu düşüncenin üstünlüğünü, temelsizliğini, gösterir. Sorularına devam ederek, konuştuğu kişinin doğru düşünceye ulaşmasına yardımcı olur. Kendi deyişiyle "ruhta uyku halinde bulunan düşünceleri doğurtmaya" uğraşır.

Sokrates'in bu yaklaşımının temelinde aşağıdaki görüşlerden hangisi vardır?

A) Bilgiye, o konuda uzman kişilerin görüşleri alınarak ulaşılır.

B) Bilgi, karşıt görüşlerin uzlaştırılmasıyla oluşur.

C) Saklı olan doğrular, insanın sorgulama yoluyla düşündürülmesi sonucu ortaya çıkarılabilir.

D) Apaçık olmayan gerçeklere, erdemli kişiler gibi, erdemsiz kişiler de ulaşabilir.

E) Doğrular, duyularımızın ve aklımızın kavrayabilme gücüyle sınırlıdır.

PLATON

Felsefe merakla başlar.

İyi yaşamı kendi dışında arayan biri iyi yaşamıyor demektir.

Geometri bilmeyen giremez.

- **MAĞARA METAFORU**

- **İDEALAR KURAMI**

1. İdelar, Gerçekler, Düşünülebilenler Evreni :

2. Yansımalar, Duyular, Nesneler Evreni :

- **EPİSTEME**: Aklın sağladığı doğru bilgi
- **DOXA** (SANI): Duyuların sağladığı bilgi
- Gökkuşağının en güzel rengi hangisidir?
- $2 * 2 = 4$ EDER

ARİSTO

Platonu severim ama hakikatı daha çok severim.
Bütün insanlar doğaları gereği bilmek ister.
İnsanlar bir açıdan iyi pek çok açıdan kötüdür.

- **PLATON RASYONALİZMİNİ MANTIĞA DAYANDIRIR**
- **VARLIKLARIN ÖZÜ VE NESNELERİ İKİ AYRI EVRENDE DEĞİL BİR EVRENDEDİR.**
- **TEK TEK VARLIKLAR VARDIR.**
- **ÖZ: BİR NESNEYİ O NESNE YAPAN ŞEYDİR.**
- **FORM: AYNI TÜRDEN VARLIKLAR PAYLAŞTIĞI GERÇEKLERDİR.**
- **TÜMDEN GELİM**
- **PASİF AKIL: DUYUMLARA DAYANIR.**
- **AKTİF AKIL: AKLA DAYANIR**

Farabi

“Aristo’nun eserlerinde yazılı şeyleri bilip ona göre davranmayan bir kimse, Aristo’nun öğretilerine göre hareket eden fakat onları bilmeyen insandan efdal (üstün) dır. Bilgi ahlaki hareketten daha üstün mertebededir; başka türlü olsaydı, ahlaki eylemler hakkında hüküm beyan edemezdik.”

- **VACİBUL VUCÜD (ZORUNLU VARLIK),**
TANRI(TANRI’NIN ŞEKLİ VE MADDESİ YOKTUR.)
- **1.AKIL..... 10. AKIL -> ETKİN AKIL -> MADDE**
- **SUDUR (TAŞMA)**
- **EN GÜVENİLİR YETİ AKIL, EN BÜYÜK ERDEM BİLGİDİR.**
- **BİLGİNİN KAYNAKLARI: DUYU, AKIL, NAZAR**
- **PEYGAMBER - FİLOZOF**

DESCARTES

Düşünüyorum o halde varım.
Çocukken yığınla doğru kabul ettiğimi fark ettim.

•YENİ ÇAĞ RASYONALİZMİNİN
KURUCUSU

•BİLGİNİN KAYNAKLARI :

1.DOĞUŞTAN

2. DÜŞ GÜCÜNDEN

3.DUYULARDAN

•TANRI'NIN VE CİSİMLERİN VARLIĞINI AKILLA
KANITLAMAYA ÇALIŞAN RASYONALİST
FİLOZOF

•METODİK (BİLİMSEL) ŞÜPHE

EPİSTEMOLOJİ

2013-YGS

Descartes, Metot Üzerine Konuşma adlı kitabına sağduyunun eşit olarak dağıtıldığını söyleyen cümleyle başlar. Ona göre bunun kanıtı, başka konularda kendilerine verilenle yetinmeyen insanların, sağduyu söz konusu olduğunda kendilerinde bulunandan şikâyetçi olmamasıdır. Sağduyu doğruyu yanıltan, iyiyi kötüden ayırma yetisidir. Sağduyu eşit dağıtılmış olduğuna göre, bütün insanların aynı konularda aynı sonuçlara varması gerekirdi. Ancak öyle olmadığını, aynı konularda akıl yürüten insanların farklı farklı sonuçlara vardıklarını görüyoruz. Bunun nedeni farklı yollardan akıl yürütmeleridir.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- a) Aynı biçimde akıl yürütenler aynı sonuçlara varırlar.
- b) Herkes kendi sağduyusundan hoşnuttur.
- c) Aynı konularda farklı sonuçlara varılmasının nedeni sağduyu eksikliğidir.
- d) Sağduyu, ahlak alanında doğruya ulaşmamızda yardımcı olabilir.
- e) Sağduyu; iyinin, kötünün, doğrunun, yanlışın farkında olma yetisidir.

EPİSTEMOLOJİ

2013-YGS

Descartes, Metot Üzerine Konuşma adlı kitabına sağduyunun eşit olarak dağıtıldığını söyleyen cümleyle başlar. Ona göre bunun kanıtı, başka konularda kendilerine verilenle yetinmeyen insanların, sağduyu söz konusu olduğunda kendilerinde bulunandan şikâyetçi olmamasıdır. Sağduyu doğruyu yanıltan, iyiyi kötüden ayırma yetisidir. Sağduyu eşit dağıtılmış olduğuna göre, bütün insanların aynı konularda aynı sonuçlara varması gerekirdi. Ancak öyle olmadığını, aynı konularda akıl yürüten insanların farklı farklı sonuçlara vardıklarını görüyoruz. Bunun nedeni farklı yollardan akıl yürütmeleridir.

Bu parçadan aşağıdaki yargıların hangisine ulaşamaz?

- a) Aynı biçimde akıl yürütenler aynı sonuçlara varırlar.
- b) Herkes kendi sağduyusundan hoşnuttur.
- c) Aynı konularda farklı sonuçlara varılmasının nedeni sağduyu eksikliğidir.
- d) Sağduyu, ahlak alanında doğruya ulaşmamızda yardımcı olabilir.
- e) Sağduyu; iyinin, kötünün, doğrunun, yanlışın farkında olma yetisidir.

EPİSTEMOLOJİ

2008-ÖSS

Descartes, mutlak anlamda kesin olan başlangıç doğrusuna ulaşabilmek için, doğru olduğu açık ve seçik bir biçimde bilinmeyen hiçbir şeyi doğru kabul etmemek gerektiğini düşünür. Kuşku duymayacağı açık ve seçik bilgiden hareket etmek ister. Bu nedenle her şeyden kuşku duymaya, yanlış ya da kuşkulu olması muhtemel olduğunu düşündüğü her şeyi reddetmeye karar verir. Ancak yine de kuşku duyamayacağı tek şey olduğunu söyler. Bu da kuşku duyduğundan kuşku duymamasıdır.

Bu parçaya dayanarak Descartes'la ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi ileri sürülebilir?

- A) Açık seçik bilgiye ulaşabildiği
- B) Kuşkuyu sonuna kadar götürdüğü
- C) Akıl bilgisini diğerlerinden üstün gördüğü
- D) Doğuştan fikirlerinin var olduğunu kabul ettiği
- E) Süjeden bağımsız nesneler dünyasının varlığını kabul ettiği

EPISTEMOLOJİ

2008-ÖSS

Descartes, mutlak anlamda kesin olan başlangıç doğrusuna ulaşabilmek için, doğru olduğu açık ve seçik bir biçimde bilinmeyen hiçbir şeyi doğru kabul etmemek gerektiğini düşünür. Kuşku duymayacağı açık ve seçik bilgiden hareket etmek ister. Bu nedenle her şeyden kuşku duymaya, yanlış ya da kuşkulu olması muhtemel olduğunu düşündüğü her şeyi reddetmeye karar verir. Ancak yine de kuşku duyamayacağı tek şey olduğunu söyler. Bu da kuşku duyduğundan kuşku duymamasıdır.

Bu parçaya dayanarak Descartes'la ilgili olarak aşağıdakilerden hangisi ileri sürülebilir?

- A) Açık seçik bilgiye ulaşabildiği
- B) Kuşkuyu sonuna kadar götürdüğü
- C) Akıl bilgisini diğerlerinden üstün gördüğü
- D) Doğuştan fikirlerinin var olduğunu kabul ettiği
- E) Süjeden bağımsız nesneler dünyasının varlığını kabul ettiği

Çözüm: Parçada, Descartes'ın bilgi kuramından söz edilmiş, onun, kuşku aracılığıyla açık ve seçik bilgiye ulaştığı anlatılmıştır.

Yanıt A

LEİBNİZ

Monadlar maddi değil ruhları vardır.

- **DUYULAR** İLE ELDE EDİLEN BİLGİLER DOĞRULUK VE GERÇEKLİKTE ALT DERECEDEDİRLER.
- **AKIL** İLE ELDE EDİLEN BİLGİLER DOĞRULUK VE GERÇEKLİKTE APAÇIK, MÜKEMMEL, GENEL-GEÇERDİRLER. (ÖR:MATEMATİK, TANRI...)

HEGEL

“Sonlu olanı sahici varlığı yoktur.”

“Sen bilmeden önce zaten biliyor olma yanılgısı kuşatır seni.”

“Felsefenin gelişimi Sokrates’le , ilerleme kaydetmesi Platon ile başlar, Aristoteles’le sona erer, bu iki isim insan ırkının üstatları olarak adlandırılmayı hak ediyor.”

“Rasyonel olan reel olandır, reel olan rasyonel olandır.”

- GEİST, MUTLAK RUH, İDE, AKIL
- “RASYONEL (aklı) OLAN REEL (gerçek) OLANDIR, REEL OLAN RASYONEL OLANDIR.”
- SEDECE AKIL / MANTIK İLE EPİSTEMEYE ULAŞIR.
- VARLIK İDEAL, RUHSAL VE NESNEYLE AYNIDIR.
- “DİYALEKTİK İDEALİZM” TEZ+ANTİTEZ=SENTEZ
- HER DEĞİŞMEDE İDEA (VARLIK) VE DÜŞÜNCENİN ÇELİŞMESİ VARDIR.

HEGEL

RASYONALİSTLER GÜÇLÜKLERİ:

•1. **GÜÇLÜK**: AKIL İLE DÜŞÜNMEYİ HEP AYNI KILAN , DEĞİŞMEYEN ŞEY OLARAK ALMALARI

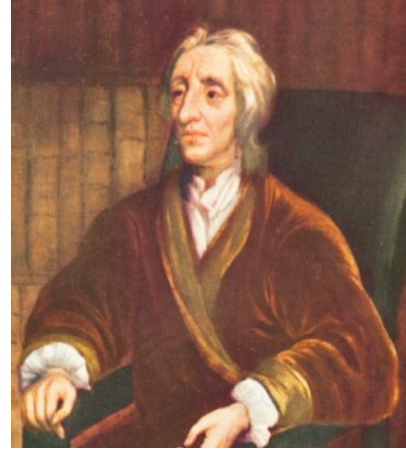
•2. **GÜÇLÜK**: AKLI DOĞADAN AYRI BİR ÖZ, VARLIK OLARAK ALMALARI

•➡ **HEGEL**, “ÖZNE İLE ÖZNENİN YÖNELDİĞİ NESNE AYNI AKLIN DEĞİŞİK ŞEKİLLENMELERİDİR. NESNENİN KENDİSİ DE ÖZNE GİBİ USSALDIR.” DİYEREK AKIL İLE NESNE ARASINDAKİ DÜALİZMİ ORTADAN KALDIRMA GEREĞİNİ DUYMUŞTUR.

2.EMPİRİZM (DENEYCİLİK)

- Rasyonalizme tepki olarak doğmuştur.
- Bilginin kaynağı duyumlar ve deneyimlerdir.
- Bilim modeli: fizik, yöntemi: tümevarım.
- İlk çağ temsilcileri: EPİKÜROS, GASSENDİ

“İnsan zihni doğuştan boş bir levhadır.”

J.LOCKE

-Tüm bilgilerimiz deneyimden ve alışkanlıklardan kaynaklanır.

-Tabula Rasa

-Bilgiyi oluşturan 2 çeşit deney vardır:

1.Dış Deney: Duyularla algılanan şeylerdir. Dış deney nesnelerin; renk, ses, sıcaklık... özelliklerini verir.

2. İç Deney: Duyumlarla elde edilen bilgilerin işlenerek önerme bilgisine dönüşür. (soyutlama, karşılaştırma, sentez....)

D. HUME

*“Bütün düşünceler
izlenimlere dayanır.
İzlenimler her tür
düşüncenin anahtarıdır.”*

- Empirizmi **şüphecilğe** kadar sürdürür.
- Dış duyum benimser, iç duyumunu reddeder.
- ZİHNİMİZDE BULUNAN ŞEYLER:
  - 1.İzlenimler:** (impressions) Canlı duyumlardır. Görürken, işitirken, severken, nefret ederken hissettiklerimiz bu gruba girer.
  - 2.Fikirler:** (ideas) izlenimlerin canlılığını kaybetmiş kopyalarıdır. Bunun bilincine izlenime yönelip üzerinde durduğumuzda anlarız.
  - Nedensellik:** (determinizm), **alışkanlık**
  - Ör:** Güneşin yarın doğması alışkanlıktır.

SENSUALİZM (DUYUMCULUK)

CONDILLAC

Bütün bilgilerimiz duyumdan gelir.

EPİSTEMOLOJİ

Sadece duysal verilerle yetinirsek örneğin su, çeşitli ve farklı hatta çelişkili şekillere girmiş gibi gözükür; kaynayan su sıcak, yağmur soğuk, kar yumuşak, buz serttir. Oysa hep aynı şeyle karşı karşıyayızdır. Bundan dolayı duysal olmayıp tamamen akli olan su fikrine ulaşmak için duyulur olanın ötesine geçmek, hatta ona karşı düşünmek gerekir. Nitekim bugün su fikrini, duysal olmayıp tamamen düşünsel olan bilimsel bir soyutlamayla H_2O gibi kimyasal bir formülle ifade ediyoruz.

Bu parça aşağıdaki yargılardan hangisine karşı örnek oluşturur?

Bilimsel bilgi genellemelere ulaşmak ister.

Genel fikirlere ulaşmada akıl etkin araçtır.

Duysal bilgi hakikatin bilgisidir.

Duysal bilgiyle bilim yapılamaz.

Soyut bilgi duysal bilgiden doğar.

EPİSTEMOLOJİ

Sadece duyuşal verilerle yetinirsek örneğın su, çeşitli ve farklı hatta çelişkili şekillere girmiş gibi gözükür; kaynayan su sıcak, yağmur soğuk, kar yumuşak, buz serttir. Oysa hep aynı şeyle karşı karşıyayızdır. Bundan dolayı duyuşal olmayıp tamamen akli olan su fikrine ulaşmak için duyulur olanın ötesine geçmek, hatta ona karşı düşünmek gerekir. Nitekim bugün su fikrini, duyuşal olmayıp tamamen düşünsel olan bilimsel bir soyutlamayla H₂O gibi kimyasal bir formülle ifade ediyoruz.

Bu parça aşağıdaki yargılardan hangisine karşı örnek oluşturur?

- A.Bilimsel bilgi genellemelere ulaşmak ister.
- B.Genel fikirlere ulaşmada akıl etkin araçtır.
- C.Duyusal bilgi hakikatin bilgisidir.**
- D.Duyusal bilgiyle bilim yapılamaz.
- E.Soyut bilgi duyuşal bilgiden doğar.

3.KRİTİSİZM (ELEŞTİREL FELSEFE)

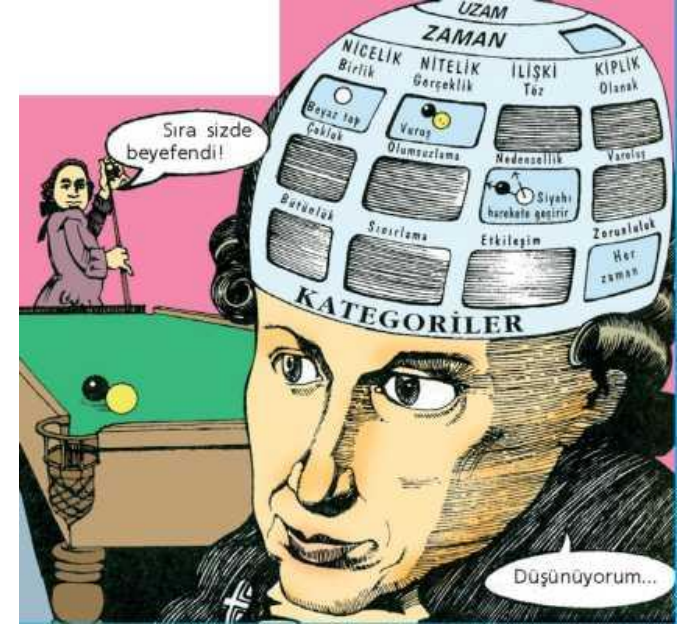
“1 deli kuyuya 1 taş atar, 40 akıllı çıkaramaz.”

“Bilgi Deney İle Başlar Fakat Deneyden Doğmaz.”

“Deney Olmadan Kavramlar Boş, Kavram Olmadan Deneyler Kördür.”

İ. KANT

- **DENEY + AKLI BAĞDAŞTIRMA ÇABASI**
- DOGMATİZM, SEPTİSİZM, RÖLATİVİZM
- DENEY+ZİHNİN FORMALRIYLA BİRLEŞİRSE BİLGİ ELDE EDİLİR.
- **FENOMEN**, DUYULARLA ALGILANABİLEN ŞEYLERİN BİLGİSİNİ BİLEBİLİRİZ.
- **NUMEN**, ZİHNİN FORMLARINA GÖRE BİÇİMLENİMİŞ ŞEYİN KENDİSİNİ BİLEMEYİZ.
- **NUMEN**, (KENDİNDEN ŞEY) ÖZÜ GEREĞİ BİLİNEMEZ. BİZ SEDECE NESNELERİN GÖRÜNÜŞLERİNİ BİLİRİZ. O HALDE BİLGİ MUTLAK DEĞİL, GÖRECEDİR, RÖLATİVEDİR.
- KANT, SALT GERÇEĞİN (NUMEN) VAR OLDUĞU HALDE ONUN NASIL BİR ŞEY OLDUĞUNU BİLEMEYİŞ ÇIKMAZINDAN **SAF AKIL YERİNE PRATİK AKIL (AHLAK)** İLE KURTULMAYA ÇALIŞIR. (Örn: Tanrı, ruh, ölümsüzlük...)

EPİSTEMOLOJİ

İmmanuel Kant “Gelecekte Bilim Olarak Ortaya Çıkabilecek Her Metafiziğe Önsöz” adlı yapıtında, metafiziği uğraşmaya değer bulan herkesi “Acaba metafizik gibi bir şey hiç olanaklı mıdır?” sorusunu sormasının zorunlu olduğuna ikna etmeyi amaçladığını söyler. “Eğer metafizik bir bilimse, nasıl oluyor da diğer bilimler gibi genel ve sürekli onay kazanmıyor? Yok, değilse, nasıl oluyor da bilim kisvesi altında, durmadan böbürlenerek insanın anlama yetisini oyalıyor? Ayrıca diğer bilimler ilerlediği halde o hep aynı yerde dönüp duruyor.” diye devam eder.

Parçaya göre, Kant’ın metafiziğe yaklaşımının aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

- A) Bilimle eş değer görme
- B) Reddetme
- C) Sorgusuz sualsiz benimseme
- D) Eleştirel olma
- E) Sistemli olmasını sağlama

EPİSTEMOLOJİ

ÖSS,2007

İmmanuel Kant “Gelecekte Bilim Olarak Ortaya Çıkabilecek Her Metafiziğe Önsöz” adlı yapıtında, metafiziği uğraşmaya değer bulan herkesi “Acaba metafizik gibi bir şey hiç olanaklı mıdır?” sorusunu sormasının zorunlu olduğuna ikna etmeyi amaçladığını söyler. “Eğer metafizik bir bilimse, nasıl oluyor da diğer bilimler gibi genel ve sürekli onay kazanmıyor? Yok, değilse, nasıl oluyor da bilim kisvesi altında, durmadan böbürlenerek insanın anlama yetisini oyalıyor? Ayrıca diğer bilimler ilerlediği halde o hep aynı yerde dönüp duruyor.” diye devam eder.

Parçaya göre, Kant’ın metafiziğe yaklaşımının aşağıdakilerden hangisi olduğu söylenebilir?

- A) Bilimle eş değer görme
- B) Reddetme
- C) Sorgusuz sualsiz benimseme
- D) Eleştirel olma
- E) Sistemli olmasını sağlama

4.POZİTİVİZM (OLGUCULUK)

Gökyüzünün **mavi** rengi olgu mu gerçek mi?

A.COMTE

- BİLGİDE ÖNEMLİ OLAN SEDECE OLGULARI ARAŞTIRMAK VE BİLGİLERİN TEMELİNDE DENEYİN BULUNDUĞUNU SAVUNUR.
- 19.YY YÖNTEM:FİZİK
- ÜÇ HAL YASASI:
- 1.Teolojik Aşama:Din
- 2.Metafizik Aşama: Felsefe
- 3. pozitivist Aşama: Bilim

Olayların değişmez ilkeleri, pozitif düşünceye dayanan bilimlerle ortaya çıkarılır ve önceden bilenebilir.

2012-YGS

Bence metafizikçiler ve skolastik dönem düşünürleri, masa başında oturup kendi zihinlerinde oluşan materyallerden mükemmel teoriler üreten örümceklere benzer. Onların gerçeklere büyük bir dikkatle yaklaşımlarını bekleyemem. Bu arada mistikleri hiç hesaba katmıyorum bile. Ben aynı zamanda, karıncalar gibi hiçbir şeye aldırış etmeden bilgi toplayan ancak bunları hipotez geliştirmekte kullanmayı düşünemeyen, sözde “deneyciler”in yaklaşımını da benimsemiyorum. Bana göre bilim insanları arılar gibi olmalıdır: Deney ve gözlemlerden veri toplamalı, sonra da doğa kanunlarıyla ilintili hipotezleri bir çerçeveye oturtmak için olgularla da uygunluklarını araştırmalıdır.

Bu parçadaki kişinin görüşleri aşağıdakilerden hangisine yakındır?

- A) Descartes’in rasyonalizmine
- B) A. Comte’un pozitivizmine
- C) H. Bergson’un entüisyonizmine
- D) J. Dewey’nin pragmatizmine
- E) J. P. Sartre’in egzistansiyalizmine

2012-YGS

Bence metafizikçiler ve skolastik dönem düşünürleri, masa başında oturup kendi zihinlerinde oluşan materyallerden mükemmel teoriler üreten örümceklere benzer. Onların gerçeklere büyük bir dikkatle yaklaşımlarını bekleyemem. Bu arada mistikleri hiç hesaba katmıyorum bile. Ben aynı zamanda, karıncalar gibi hiçbir şeye aldırış etmeden bilgi toplayan ancak bunları hipotez geliştirmekte kullanmayı düşünemeyen, sözde “deneyciler”in yaklaşımını da benimsemiyorum. Bana göre bilim insanları arılar gibi olmalıdır: Deney ve gözlemlerden veri toplamalı, sonra da doğa kanunlarıyla ilintili hipotezleri bir çerçeveye oturtmak için olgularla da uygunluklarını araştırmalıdır.

Bu parçadaki kişinin görüşleri aşağıdakilerden hangisine yakındır?

- A) Descartes’in rasyonalizmine
- B) A. Comte’un pozitivizmine**
- C) H. Bergson’un entüisyonizmine
- D) J. Dewey’nin pragmatizmine
- E) J. P. Sartre’in egzistansiyalizmine

5.ANALİTİK FELSEFE (ÇÖZÜMLEYİCİ FELSEFE)

L. WITTGENSTEİN

- GERÇEĞİN BİLGİSİNE DİL ÇÖZÜMLEMESİ ULAR ULAŞIR.
- MODERN MANTIK, MATEMATİK
- RESMETME KURAMI
- OYUN TEORİSİ
- TÜM FELSEFİ SORUNLARI DİL SORUNUNA İNDİRGİYOR.

6. ENTÜİSYONİZM (SEZGİCİLİK)

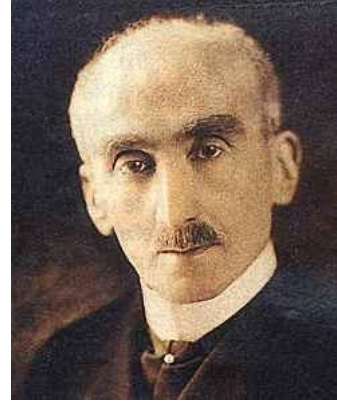
Zamanı nasıl kavrarız?

GAZALİ

- “AKIL, İNSANIN KURAMSAL BİLGİLERİNİ KAVRAMAK İÇİN YARATILIŞTAN SAHİP OLDUĞU YETENEKTİR. KALBE ATILMIŞ BİR NURDUR. İLAHİ BİLGİ İÇİN AKIL YETERSİZDİR. DOĞRU BİLGİYE TANRI’NIN İNSAN KALBİNE SUNDUĞU NUR (sezgi) İLE ULAŞILIR.
- DUYULARA GÜVENİLMEZ, AKIL BÜTÜN KONULARI KAVRAMADA YETERSİZ KALIR.
- ÖR:Akla dayanan birbiriyle çelişen felsefe sistemleri.
- ŞÜPHEDEN KURTULUŞU TANRI’DA BULUR.
- KALP GÖZÜ İLE TANRI VE METAFİZİĞİ, AKIL İLE DIŞ DÜNYAYI KAVRARIZ.

6. ENTÜİSYONİZM (SEZGİCİLİK)

H. BERGSON

- **ZEKA**: Evreni tanımak için değil, evrene egemen olmak içindir.
- **İÇ GÜDÜ**: Yaşamsal gelişmeyi içinden yakalamaya yardım eder.
- **SEZGİ**: Nesneyi bütünlüğü, canlılığı ve hareketi içinde bize kazandıran yetidir.
- **Hayat, ELEAN VİTEL** (hamleler halinde) bilgisini zeka değil sezgi verir.
- **Zeka, madde alanında geçerlidir. Somut olanı analiz-sentez eder.**
- **Zeka + İçgüdü = Sezgi**

7. PRAGMATİZM (FAYDACILIK)

Yalanla hiç başarılı oldunuz mu?

JAMES W. THROCKMORTON

“Bir düşüncenin değeri, o düşüncenin patik amaçlarına bağlıdır.” Pierce

W. JAMES

- **“YARAR SAĞLAYAN BİLGİ DOĞRUDUR.”**
- **DOĞRULAR İNSAN YAŞAMINDA İŞE YARAYAN VE FAYDALI OLANDIR, BAŞARI GETİRENDİR.**
- **BİLİM, DİN, TEKNİK BU BİLGİLER HAYATIMIZA FAYDA SAĞLADIĞI İÇİN DOĞRUDUR.**

7. PRAGMATİZM (FAYDACILIK)

J. DEWEY

- ENSTRÜMANTALİZM- ALETÇİLİK
- BİLGİ EDİNME İNSANIN BİR SORUNLA KARŞILAŞTIĞI ANDA BAŞLAR VE SORUNUN BAŞARILI OLMASIYLA SONA ERER.
- Ör: Yalan: Bazen yararlı olabilir, bu yalanın doğru olduğunu göstermez.
- Ör: İçki - ertesi günün verimi
- Ör: Pusula - orman

(Bu kitap için düzenlenmiştir.)

EPİSTEMOLOJİ

ÖSS-2006

Kaf Dağı'nın ardında Zümrüdüanka kuşu var mı yok mu? Var dediğimizde de yok dediğimizde de fark etmiyorsa bunu bilmenin benim için önemi yoktur. Bununla birlikte, “Kaf Dağı var, onun ardında da Zümrüdüanka kuşu var.” diyorsam ve bu bilgiler benim işime yarıyorsa bunlar doğrudur.

Bunları söyleyen kişinin görüşü, bilgi kuramıyla ilgili aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine uymaktadır?

- A) Kuşkuculuk
- B) Pragmatizm
- C) Empirizm
- D) Sezgicilik
- E) Fenomenolojizm

EPİSTEMOLOJİ

ÖSS-2006

Kaf Dağı'nın ardında Zümrüdüanka kuşu var mı yok mu? Var dediğimizde de yok dediğimizde de fark etmiyorsa bunu bilmenin benim için önemi yoktur. Bununla birlikte, "Kaf Dağı var, onun ardında da Zümrüdüanka kuşu var." diyorsam ve bu bilgiler benim işime yarıyorsa bunlar doğrudur.

Bunları söyleyen kişinin görüşü, bilgi kuramıyla ilgili aşağıdaki yaklaşımlardan hangisine uymaktadır?

- A) Kuşkuculuk
- B) **Pragmatizm**
- C) Empirizm
- D) Sezgicilik
- E) Fenomenolojizm

EPİSTEMOLOJİ

2007 ÖSS

Başkalarının dertlerini inceleyip kendi dertlerini bilmeyen bilginlerle, çalgılarını akort etmesini bilip de yaşayışlarını akort etmeyi bilmeyen müzikçilerle, adaletten söz etmeyi öğrenip adaletli davranmayanlarla alay edermiş Kral Dionysius. **Bu parçada Kral Dionysius'un alay ettiği belirtilen kişilerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Bilgilerinin yetersizliği
- B) Olaylara farklı açılardan bakmamaları
- C) Bildiklerini yaşama uyarlamamaları
- D) Öznel olmaları
- E) Olduklarından farklı görünmeleri

EPİSTEMOLOJİ

2007 ÖSS

Başkalarının dertlerini inceleyip kendi dertlerini bilmeyen bilginlerle, çalgılarını akort etmesini bilip de yaşayışlarını akort etmeyi bilmeyen müzikçilerle, adaletten söz etmeyi öğrenip adaletli davranmayanlarla alay edermiş Kral Dionysius. **Bu parçada Kral Dionysius'un alay ettiği belirtilen kişilerin ortak özelliği aşağıdakilerden hangisidir?**

- A) Bilgilerinin yetersizliği
- B) Olaylara farklı açılardan bakmamaları
- C) **Bildiklerini yaşama uyarlamamaları**
- D) Öznel olmaları
- E) Olduklarından farklı görünmeleri

8. FENOMENOLOJİ (görüngü bilim)

Rengi, şekli, hacmi, kütlesi, ağırlığı olmayan şey nedir?

Husserl'in, "metafiziğe" yaklaşımı nasıldır?

www.resimhayattir.com

8. FENOMENOLOJİ (görüngü bilim)

E. HUSSERL

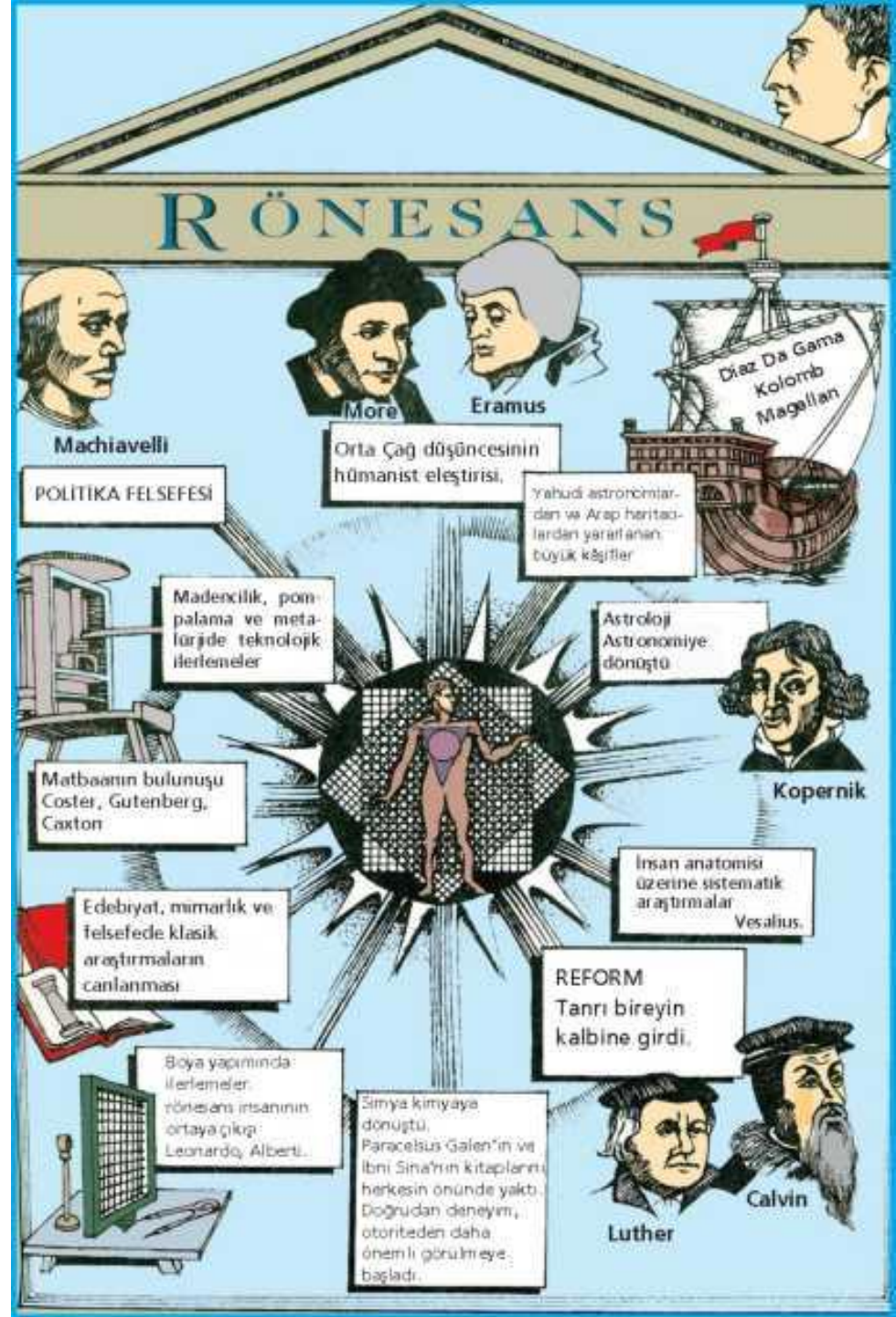
- **FENOMEN:** Bilincin kavradığı kadarıyla varlık, bilinç için ve bilince göre varlık.
- FENOMEN: Genel olarak duyularla kavranan her şey.
- “NESNESİNE YÖNELMİŞ DİNAMİK BİR BİLİNÇ BİZE FENOMENİN BİLGİSİNİ VEREBİLİR.”
- BİZ FENOMENİN İÇİNDE VAR OLAN ÖZÜ BİLİNCİMİZLE (sezgi) YAKALAYABİLİRİZ.
- BİLİNÇ, ÖZE ANCAK FENOMENOLOJİK YÖNTEMLERLE ULAŞILIR. BU DA ÖZE AİT OLMAYAN ŞEYLERİ İNDİRGEME YÖNTEMİ (paranteze alma) İLE OLUR.
- SON AŞAMDA DA NESNEYE SAF BİLİNCİMİZLE YAKLAŞIRIZ.

BİLGİNİN İNSAN YAŞAMINDAKİ ÖNEMİ

Bilgi, insanın en değerli hâzinesidir ve tüm çağlarda hep ön planda olmuştur. İnsanoğlu, bilgi edinmek ve bilgi dağıtıcısını zenginleştirmek için sürekli çabalamıştır. Ancak bilgisiyle ayakta kalıp yaşamını sürdürmeyi başarmıştır. Bilgisiyle sorma ve araştırma merakını gidermiştir.

Tarih boyunca rastgele, sistemsiz, büyü ve sihirle iç içe, pratiğe yönelik de olsa insanlar bilgi edinmek istemiş, onu elde etmeye çalışmışlardır. İnsanın bilgi edinme süreci, varoluşu ile başlamıştır. MÖ 3000'lerde Mezopotamya ve Mısır'da bilgi edinme süreci hızlanmıştır. Mezopotamyalılar ve Mısırlılar matematik, astronomi ve tıp alanlarında önemli gelişmeler kaydetmişlerdir. Aynı şekilde MÖ 1600'lerde Çin ve Hindistan'da insanlığın bilgi birikimine önemli katkılarda bulunulmuştur. İlk Çağda Yunanistan'da o döneme kadar büyük ölçüde deney ve gözleme dayanan bilgi, teorik bir araştırma özelliği de kazanmıştır. İnsandan fiziki olaylara, topluma, canlı ve cansız doğaya, kültürel etkinliklere kadar çeşitli problemlere çözüm aranmıştır. Tarih boyunca bilgi, toplumların gelişim ve yeniden şekillenmesinde evrensel bir etki yaratmıştır. İnsanın, içinde yaşadığı zamanı ve evreni tanıması da bilginin sistematik bir biçimde kullanılmasıyla mümkün olabilmıştır. Özetle toplumsal yaşamdaki değişimi sağlayan ve insanlık tarihini yönlendiren şey bilgidir. Bilgi olmaksızın ne günlük yaşamımızı kolaylaştıran teknoloji ne bize düşünmeyi öğreten felsefe ne de evreni ve insanı açıklama yolunda hızla ilerleyen bilim olamazdı. (Bu kitap için düzenlenmiştir.)

Sadece duyuusal verilerle yetinirsek örneğin su, çeşitli ve farklı hatta çelişkili şekillere girmiş gibi gözükür; kaynayan su sıcak, yağmur soğuk, kar yumuşak, buz serttir. Oysa hep aynı şeyle karşı karşıyayızdır. Bundan dolayı duyuusal olmayıp tamamen akli olan su fikrine ulaşmak için duyulur olanın ötesine geçmek, hatta ona karşı düşünmek gerekir. Nitekim bugün su fikrini, duyuusal olmayıp tamamen düşünsel olan bilimsel bir soyutlamayla H_2O gibi kimyasal bir formülle ifade ediyoruz.

Bu parça aşağıdaki yargılardan hangisine karşı örnek oluşturur?

- Bilimsel bilgi genellemelere ulaşmak ister.
- Genel fikirlere ulaşmada akıl etkin araçtır.
- Duyusal bilgi hakikatin bilgisidir.
- Duyusal bilgiyle bilim yapılamaz.
- Soyut bilgi duyuusal bilgiden doğar.

Sadece duyuşal verilerle yetinirsek örneğın su, çeşitli ve farklı hatta çelişkili şekillere girmiş gibi gözükür; kaynayan su sıcak, yağmur soğuk, kar yumuşak, buz serttir. Oysa hep aynı şeyle karşı karşıyayızdır. Bundan dolayı duyuşal olmayıp tamamen akli olan su fikrine ulaşmak için duyulur olanın ötesine geçmek, hatta ona karşı düşünmek gerekir. Nitekim bugün su fikrini, duyuşal olmayıp tamamen düşünsel olan bilimsel bir soyutlamayla H_2O gibi kimyasal bir formülle ifade ediyoruz.

Bu parça aşağıdaki yargılardan hangisine karşı örnek oluşturur?

- Bilimsel bilgi genellemelere ulaşmak ister.
- Genel fikirlere ulaşmada akıl etkin araçtır.
- **Duyuşal bilgi hakikatin bilgisidir.**
- Duyuşal bilgiyle bilim yapılamaz.
- Soyut bilgi duyuşal bilgiden doğar.